

Motion

1984/85: 2995

Jan-Erik Wikström och Kerstin Anér

Litteratur och folkbibliotek (prop. 1984/85:141)

I propositionen lämnas inget förslag om lagstiftning för att möjliggöra eller framtvinga en ordning med fasta bokpriser. Föredraganden anför att denna fråga i första hand inte bör avgöras på principiella grunder genom ytterligare analyser och utredningar utan att det i stället är fråga om en politisk bedömning om branschen kan anses ta ett tillräckligt kulturpolitiskt ansvar vid tillämpningen av ett system med fria priser.

Vi anser för vår del att det avgörande i sammanhanget är om bokbranschen förmår enas om ett fungerande branschavtal som i tillräcklig grad tillgodoser kulturpolitiska synpunkter. Ett sådant ansvarstagande från bokbranschens sida är enligt vår uppfattning att föredra framför tvångsvisa regleringar från statsmakternas sida. Det nu träffade fackbokhandelsavtalet uppfyller dessa anspråk, men det är också en förutsättning för det samarbete med och stöd från staten som nu bör genomföras. Vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna denna syn på samarbetet mellan staten och bokbranschen.

Regeringen föreslår inte heller någon bibliotekslag. Vi instämmer i att det torde vara svårt att lagstiftningsvägen åstadkomma den satsning från kommunernas sida på folkbiblioteken som i och för sig är kulturpolitiskt önskvärd. En bibliotekslag skulle åsidosätta kommunernas självstyre och försvåra en anpassning till lokala initiativ och önskemål. Utvecklingen kan vidare lätt bli sådan att miniminormer utvecklas till maximinormer. Ett område där en lagstiftning i och för sig skulle kunna övervägas är ett stadfästande av principen om avgiftsfrihet för boklån inom folkbiblioteksväsendet. I propositionen anför föredraganden att han förutsätter att bokutlåningen även i framtiden skall vara kostnadsfri för låntagaren. Vi instämmer i detta och anser att riksdagen bör ansluta sig till denna bedömning.

Under anslaget litteraturstöd föreslår regeringen under anslagsposten utgivningsstöd en anslagshöjning om 4 784 000 kr., varav 4 milj. kr. beräknas för ett statligt stöd till utgivning av en klassikerserie för skolan. Enligt vår mening är det en felaktig modell att dela ut 4 milj. kr. till förlagsbranschen för att den skall publicera ett antal klassiker. Förlagen ger ut mängder av klassiker i dag. Det är inte böcker som fattas utan köpare. Skolan behöver förvisso klassiker, men då är det skolan som behöver pengarna att köpa klassiker för. Vi är övertygade om att förlagen inom sin vanliga verksamhet och utan särskilt produktionsstöd kan framställa billiga och bra klassiker i de stora upplagor skolorna anses behöva. När det gäller klassiker i skolan är konsumentstöd och distributionsstöd en riktigare modell.

Klassikerstödet bör alltså utgå enligt en sådan ordning. Regeringen bör få

fastställa detaljregler för ett sådant stöd.

Anslagsposten till utgivningsstöd i övrigt räknar enligt regeringens förslag med endast 784 000 kr., räknat på en bas av drygt 22 milj. kr. För att utgivningsstödet skall kunna täcka en rimlig del av den nytukomna kvalitetslitteraturen måste stödet enligt vår uppfattning hållas på en tillräckligt hög nivå. Om anslaget till utgivningsstöd krymps alltför mycket uppstår mycket svåra urvalsproblem, och inslaget av skönsmässighet ökar. För att utgivningsstödet skall kunna fungera såsom avsetts är det därför nödvändigt med en medelstilldelning som med 2 milj. kr. överstiger regeringens förslag. I de olika utredningar som har behandlat utgivningsstödet har också framhållits att det är nödvändigt för stödets funktionssätt att det hålls på en minst oförändrad real nivå.

Sedan 1940-talet har ett mindre statsbidrag utgått till Samfundet De nio. Detta bidrag har sin bakgrund i ett löfte från dåvarande statsrådet Ernst Wigforss i samband med en förändring i beskattningsreglerna för stiftelser med allmännyttiga ändamål. Utan närmare motivering föreslås nu i propositionen att detta bidrag utgår. Vi anser fortfarande att verksamheten inom Samfundet De nio är värd att stödja och föreslår att bidraget även fortsättningsvis får utgå.

Sammanfattningsvis föreslår vi att anslaget litteraturstöd ökas med 2 017 000 kr. utöver regeringens förslag.

I propositionen föreslår kulturministern att "staten bör kunna ta på sig ett visst ekonomiskt ansvar för nyutgivningen av ett stort svenskt uppslagsverk. Regeringen bör bemyndigas att efter anbudsförhandlingar besluta om ett ekonomiskt bidrag av engångskaraktär."

Av ett pressmeddelande från utbildningsdepartementet kan utläsas att statens kulturråd, som fått statens uppdrag att sköta upphandlingen, beräknar subventionsbehovet till 20 milj. kr. Hälften av detta tror sig rådet kunna få fram från en privat sponsor.

Förlagskostnaderna för det skisserade uppslagsverket beräknas i propositionen till 160–180 milj. kr. i dagens penningvärde. Utgivningen beräknas totalt omsätta mellan 300 och 400 milj. kr., vilket torde innebära en försäljning av 35 000–40 000 exemplar á 10 000 kr. styck. Det är tveksamt om man i sekelskiftets Sverige – mitt i en mycket snabb informationsteknisk utveckling – skall kunna få avsättning för 12 000 sidor information till 40 000 konsumenter som skall betala 10 000 kr. var.

Med ett åtagande på 10 milj. kr. ger sig staten in i förlagsbranschen utan garantier för att verket kan slutföras. Ett förlag som är berett att satsa 200 milj. kr. på ett projekt av detta slag torde knappast behöva 10 milj. kr. som stimulans. Ingen torde kunna hävda att verket står och faller med den insatsen.

Men vad händer om projektet blir avsevärt dyrare än planerat eller om utgivningen måste avbrytas? Även om staten nu går in med ett engångsanslag, hamnar naturligtvis regering och riksdag i ett svårt dilemma om

projektet råkar i svårigheter. Inte kan man avbryta uppslagsverket vid bokstaven L som i Löfdahl eller P som i Palme (Sven Ulric). Som initiativtagare och medansvarig tvingas regeringen säkert gå in och garantera projektet ända till Överståthållarämbetet.

Om staten och näringslivet vill stödja tillkomsten av ett stort svenskt uppslagsverk, vore det riktigare att satsa på inköp av det färdiga verket till förslagsvis skolornas bibliotek. För 10 milj. kr. skulle mer än 1 000 skolbibliotek kunna förse med denna encyklopedi.

Riksdagen bör avslå det av regeringen föreslagna bemyndigandet.

Under anslaget Bidrag till folkbibliotek föreslås en drastisk minskning av anslagsposten till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk samtidigt som ett nytt statsbidrag om 3 milj. kr. föreslås för inrättandet av arbetsplatsbibliotek. I den hårda prioritering av statsutgifterna som framtingas av nuvarande statsfinansiella läge finner vi ett sådant nytt statsbidrag mindre angeläget, bl. a. mot bakgrund av att företagens s. k. förnyelsefonder enligt beslut nyligen av riksdagen kan utnyttjas för detta ändamål. Genom att slopa detta bidrag anser vi att den av oss föreslagna höjningen av utgivningsstödet kan möjliggöras. Dessutom kan den av regeringen föreslagna minskningen av anslagsposten till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk reduceras med 1 milj. kr. Sammanfattningsvis föreslår vi att anslaget till bidrag till folkbibliotek reduceras med 2 milj. kr. jämfört med regeringens förslag.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbetet mellan staten och bokbranschen.
2. att riksdagen uttalar sig för att någon lagstiftning på folkbiblioteksområdet inte bör komma till stånd och därvid ansluter sig till vad som anförts i propositionen om kostnadsfria boklån för låntagaren (prop. s. 23),
3. att riksdagen beträffande klassikerstöd beslutar godkänna vad som förordats i motionen om att stödet skall utgå som konsument- och distributionsstöd,
4. att riksdagen till *Litteraturstöd* för budgetåret 1985/86 anvisar 2 017 000 kr. utöver vad som föreslagits i propositionen, varav 2 000 000 kr. till anslagsposten Utgivningsstöd och 17 000 kr. till anslagsposten Samfundet De nio,
5. att riksdagen avslår regeringens hemställan om bemyndigande rörande utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk,
6. att riksdagen beräknar anslagsposten Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk till ett belopp som överstiger det i propositionen beräknade med 1 000 000 kr. och inte beräknar medel till anslagsposten Arbetsplatsbibliotek samt till följd

därav till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett belopp som understiger det av regeringen föreslagna med 2 000 000 kr.

Stockholm den 27 mars 1985

JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp)

KERSTIN ANÉR (fp)